

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 13/1 2024 s. 255-277, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

5 VE 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERİN KÜLTÜREL ÖGELER AÇISINDAN İNCELENMESİ *

Nurten ÜZÜMCÜ**

Berna ÜRÜN KARAHAN***

Geliş Tarihi: 24 Ekim 2023

Kabul Tarihi: 27 Şubat 2024

Öz

Kültür, insan topluluklarını yığın olmaktan kurtaran ve bu topluluklara millet olma özelliği kazandırarak bu milletleri güçlü bağlarla bir arada tutan maddi ve manevi değerlerin toplamıdır. Türkçe dersi Türk dilinin ve kültürünün aktarımı açısından anahtar bir role sahiptir. Bir toplumun paylaştığı kültürel öğeler ne kadar fazlaysa ortak bir paydada buluşmaları o kadar kolay olur. Birlik ve beraberliğin temelini ortak yaşamışlıklar yani kültürel birikimler meydana getirmektedir. Aynı tarihsel birikime sahip, ortak gelenek ve görenekten gelen bireylerin ait oldukları toplum için birlikte hareket etmesi, kenetlenmesi, birlik ve beraberlik şuurunu taşıması aynı kültürel değerlere sahip olmalarından ileri gelmektedir. Kültürün taşıyıcısının ana dil olduğu gerçeğinden hareketle Türkçe dersinin ve Türkçe ders kitaplarının bu bilinçle hazırlanması gerekmektedir. Tüm bunlar dikkate alınarak Türkçe ders kitaplarının kültürel çeşitliliği aktarma yeterliliği ve düzeyi araştırılması gereken önemli bir konudur. Araştırma nitel durum çalışması şeklinde desenlenmiştir. Veriler doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde ise nitel analiz tekniklerinden betimsel analiz kullanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Dil, kültürel öğe, ders kitabı, kültür aktarımı.

THE EXAMINATION OF THE TEXTS IN THE 5TH AND 6TH GRADE TURKISH LESSON TEXTBOOKS IN TERMS OF CULTURAL ELEMENTS

Abstract

Culture is the total of the material and intangible values that save human communities from being a mass and hold these nations together with strong ties by giving them the characteristic of being a nation. Turkish lesson has a key role in terms of the transmission of Turkish language and culture. The more cultural elements a society shares, the easier it is for them to meet on a common interest. Common experiences, in other words, cultural accumulations generate the basis of unity and togetherness. The fact that

* Bu çalışma "5.ve 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kültürel Öğeler Açısından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Öğretmen; Millî Eğitim Bakanlığı, nuruzumcu42@gmail.com.

*** Doç. Dr.; Kafkas Üniversitesi, Dede Korkut Eğitim Fakültesi, bernacan61@hotmail.com.

individuals with the same historical background, coming from common traditions and customs act together for the society they belong to, stick together, and have a consciousness of unity and togetherness is due to the fact that they have the same cultural values. Considering the fact that the carrier of culture is the mother tongue, Turkish lesson and Turkish textbooks should be prepared with this awareness. Taking all these into consideration, the sufficiency and level of Turkish textbooks in conveying cultural diversity is an important issue that needs to be investigated. The research was designed as a qualitative case study. Data were collected by document review method. In the evaluation of the data, descriptive analysis, one of the qualitative analysis techniques, was used.

Keywords: Language, cultural element, textbook, cultural transfer.

Giriş

Toplumlar sahip oldukları kültürel değerleri gelecek kuşaklara aktarma amacı taşırlar. Kültür, bir toplumun milli kimliği niteliğindedir bu nedenle kültürel aktarım bilinçli bir şekilde ve sistematik olarak yapılmalıdır. Uluslar, millî birlik ve beraberliklerini korumak amacıyla da sahip oldukları kültürel değerleri gelecek kuşaklara aktarma gayreti içerisinde. Bu sebeple milli birlik ve beraberliğini korumak; devamlılığını sürdürmek isteyen toplumların her bir ferdinin milli kültür öğelerini muhafaza etme, yaşatma, geliştirme ve gelecek nesillere aktarma bilincine sahip olması gerekmektedir.

Maddî ve manevî olarak değerlendirilen bütün ögeler kültür içerisinde yer alır. Aynı dili konuşmak, aynı dini ritüeller etrafında birleşmek, ortak mimari eserler yaratmak, aynı vatan toprağının bir parçası olabilmek, duygudaş olmak ve aynı ülkenin bayrağı altında yaşamak, köklü bir tarihi geçmişe şahit olmak, ortak ülkülere, aynı musiki zevke, aynı yemeklere, aynı damak zevkine sahip olmak, ortak inançları benimsemek ve daha birçok unsur kültürün içerisinde yer alır. Toplumun sahip olduğu bütün bu ortak değerler, bir milleti millet yapan unsurlardır ve bunların hepsi millî kültürü meydana getirir (Köseoğlu, 2007).

Kültür, insanlar arasındaki iletişimden oluşur ve gelişir. Bu yönden bakıldığında toplumsal olma özelliğine sahiptir ve her toplumun kendine ait kendi özünden oluşturduğu bir kültürel birikimi vardır. Kültürel birikimler doğuştan var olan birer olgu değildir, nesilden nesile eğitim yoluyla aktarılır. Kültürel değerlerin temel aktarıcı unsuru dildir. Kültürel değerler dinamik bir yapıya sahiptir, değişim gösterir ve değişim bir ahenk yoluyla gerçekleşir (Yayla, 1998).

Kültür kavramı bünyesinde birçok değeri barındıran ve anlamsal derinliği olan tarihsel kimlik olarak da nitelendirilebilir. Bu kadar karmaşık bir yapıyı içinde taşıyan ve bir milletin aynası olan tarihsel birikimler gelecek nesillere örgün eğitim ortamında sistemli olarak öğretilmelidir.

Her bireyin kültür aktarım süreci ilk olarak aile ortamında başlar. Bu aktarım süreci plansız ve bilinçsiz şekilde gerçekleşmektedir. Kültür kazanımlarının bireylere aktarılmasında en etkili vasıta şüphesiz ana dilidir. Ana dilinin kazanımı ilk olarak aile ortamında başlar. Bilinçli ve sistematik olarak okullarda Türkçe derslerinde kazandırılmaya devam eder. Bu nedenle Türkçe dersi ve bu derslerde kullanılan ders kitapları ile metinler ana dili öğretiminde ve kültür aktarım sürecinde önemli bir yere sahiptir.

Toplumların hafızası niteliği taşıyan kültürel birikimler kuşaktan kuşağa aktararak devamlılık gösterir. Dünya üzerinde var olma gayreti gösteren bilinçli toplumlar kültürel

zenginliklerini yaşatarak ve nesillere aktararak bu amaçlarını gerçekleştirirler. Kültürel yaratıların gelişigüzel bir şekilde nesillere aktarılması pek mümkün değildir. Bu aktarım sürecinin planlı ve sistematik olması gerekmektedir. Bu nedenle gelecek kuşaklara formal eğitim ortamında ve belirli kazanımlar çerçevesinde kasıtlı olarak bu kültürel kodların aşılması en doğru yoldur. Eğitim-öğretim ortamında öğrencilerin ve öğretmenlerin en önemli ve en kolay ulaşılabilen materyalinin ders kitapları olduğu göz önünde bulundurulursa bu ders kitaplarının muhteviyatının kültürel zenginliklerle ve kültürel kodlarla donatılması önemli bir gerekliliktir. Türkçe dersi bir beceri dersi olması hasebiyle öğrencilere gelenek-göreneklerimiz, örf ve adetlerimizi ve kültürel çeşitliliğimizi aktarmanın en verimli şekilde yapılmasına olanak sağlar. Bu bağlamda Türkçe Öğretim Programı'nda yer alan 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçlarında eğitimin kültürel boyutlarına ilişkin şu ifadeler yer verilmiştir:

Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlakî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek” “Bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır (TDÖP, 2016, s. 3).

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (2006) genel amaçlarında öğrencilerin kültür ile ilgili seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları, Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları (TDÖP, 2006, s. 4) ifadeleri yer almaktadır.

Öğretim Programı'nın genel ve özel amaçlarına bakıldığında belirtilen kazanımların kültürle çok büyük oranda ilintili olduğu görülmektedir. Gelecek nesillerin duygu, düşünce, hayal dünyaları ve bilgi birikimlerinin içinde buldukları toplumun kültürüyle şekillenmesi çok tabii bir durumdur. Türkçe öğretim programında özellikleri, amaçları, eğitimdeki ve Türkçe öğretimindeki fonksiyonları bu şekilde belirlenen ve önemle altı çizilen kültür kavramına ve öğelerine nitelik ve nicelik olarak Türkçe ders kitaplarında ne ölçüde yer verilmiştir? sorusu bu çalışmanın problem cümlesidir. Bu araştırmanın amacı Türkçe ders kitaplarının kültürel öğeleri aktarma düzeyini belirlemek ve söz konusu ders kitaplarının kültürel bilinci oluşturma ile kültürel farkındalık yaratma yönünü ortaya koymaktır.

Çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. 5. Sınıf Anıttepe Yayıncılık Türkçe ders kitabında kültürel öğelere ne ölçüde yer verilmiştir?

2. 6. Sınıf Ata Yayıncılık Türkçe ders kitabında kültürel öğelere ne ölçüde yer verilmiştir?

1. Kültür

Kültür kelimesi 19. yüzyıla doğru medeniyet kavramı ile birlikte kullanılmaya başlanmış ve kelime olarak anlam yelpazesi çeşitlenmiştir. Kültür, ait olduğu medeniyetin maddî ve manevî ürünlerinin tamamını oluşturur. Anlam yelpazesi geniş olan kültür kavramı toplumsal yaratıların ve ortak yaşanmışlıkların oluşturduğu birikimleri bünyesinde barındırır.

Zeynep Korkmaz, kültürü; toplumsal sosyalleşme ilişkisi kuran değerler, toplumun bireylerini birleştirip onları ortak kabullerde birleştiren ve topluma millet olma özelliği kazandırma gibi çeşitli açılardan tanımlamıştır:

“Bir toplumu millet hâline getiren ve milletten millete değişen değerler bütünü”; “bir toplumun sosyal yapısına yön veren ve o topluma kişilik kazandıran değerler bütünü”; “bir insan topluluğunun yüzyıllarca devam eden ortak yaşayışından doğan maddî ve manevî değerlerinin, birikimlerinin ve davranış biçimlerinin bütünüdür”; “bir milleti öteki milletlerden ayıran yaşayış tarzı, o millete özgü, duygu ve düşünce birliğinin oluşturduğu ortak ruh.” (Korkmaz, 2007, s. 12-14).

“İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran yönü doğanın verdiği ile yetinmemesi, onu değiştirmesi, kendi emrinde kullanması ve aşmasıdır” (Kaplan, 2005, s. 33). İnsan dünya üzerinde varlığını her anlamda ortaya koyan, kültürel birikim ve deneyim evrenini oluşturan çok yönlü bir varlıktır.

Bozkurt Güvenç’e göre, bilimsel anlamda kültür, “toplumun üyesi olarak insanın, yaşayarak, yaparak öğrendiği ve aktarım öğrettiği maddî ve manevî her şeyden oluşan karmaşık bütündür” (Güvenç, 2007, s. 14).

2. Dil

Dil; İnsanlar arasında duygu, düşünce, bilgi alışverişi yapmayı sağlayan bir araç olarak tanımlanmaktadır. Bu basit tanımlama dilin işlevselliğini, önemini ve karmaşık yapısını ifade etmekte doğal olarak yetersizdir. Çünkü dil kavramı insanların ve toplumların birbiriyle anlaşmasını sağlayan, duygu, düşünce ve anlam evrenini iletişim yoluyla aktarılmasında hayati bir görevi üstlenen bir köprü mahiyetindedir. Dil, bir toplumun kültürel birikim ve değerlerinin en önemli aktarım aracıdır. Bir toplumun millet olma yolundaki en zaruri yapı taşlarından biri ortak dil birliğidir (S. Alyılmaz, 2018).

Her toplumun iletişim kurmak amacıyla kullandığı belirli kurallarla çerçevelenmiş ve belli bir sistematığe sahip dili vardır. Dilin kullanımı ve işlevselliği ait olduğu toplumun kültürel özelliklerine göre şekillenir ve zenginleşir. Dilin söz varlığı hazinesi kullanım sıklığına ve şartlarına göre belirlenmektedir. Dil ne kadar fazla kullanılırsa ve özgün yapısı korunursa o kadar zengin bir hazine haline gelir.

Ergin’e göre, “Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir” (2007, s. 3).

Yukarıda verilen tanımlamalara bakıldığında dilin temel fonksiyonunun iletişim sürecinin en önemli ögesi olduğu ve bir dizgeler sisteminden meydana gelmesidir. Dilin kültür ile ilintili olan birçok tanımı da yapılmıştır.

3. Dil ve Kültür İlişkisi

İnsanoğlunu diğer bütün yaratılmışlardan ayıran ve üstün olma vasfı kazandıran dil, yine insana ait olan ve insanoğlunun ürünü, birikimi niteliğindeki kültürün yansıması, taşıyıcısı ve özüdür. Bir milletin kültürü olan her bilgi, birikim o milletin dilinde hayat bulur çağlar boyunca canlılığını korur, gelişir ve gelecek nesillere aktarılır. Bir dilin söz varlığı zenginliği ve kelime hazinesi o dilin kültürel yaratıları ile ilgili hakkında en net bilgiyi veren kaynaklardır.

Dil, duygu ve düşüncenin doğal olarak da bir milletin kültürel yaratı hazinesinin ve var oluşunun yansımasıdır.

Müşterek dil, müşterek kültür ve medeniyetin mahsulüdür. İçinde yaşanan kültür ve medeniyet çevresi, bir dilde kullanılan kelimelerin kadrosunu tayin eder. Bundan dolayı fert gibi cemiyetinde kültür ve medeniyet seviyesini anladığı ve kullandığı kelimelerin cins ve sayısından çıkarmak mümkündür. Çünkü hayat dile akseder (Kaplan, 1980, s. 196).

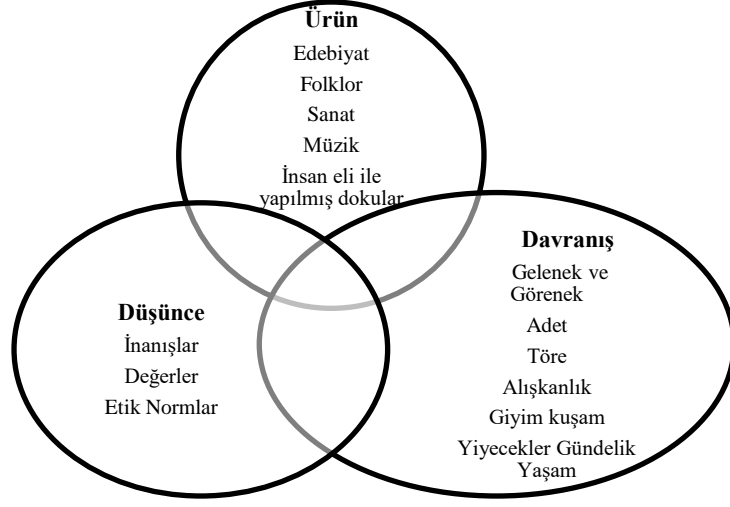
İnsanoğlu sosyalleşme ihtiyacı olan bir varlıktır. Bireysel yaşamını sürdürebildiği gibi genel olarak bir topluluğa ait olma ihtiyacı güder. Bireylerin sosyalleşme ihtiyaçları onları benzer zevkler ve renkler etrafında bir araya getirmiştir. Bu benzerlikler sosyal bütünleşmeyi sağlayan ortak değerler ile sağlanmıştır. İnsanların yaşama bakış açıları, alışkanlıkları, davranış kalıpları, yaşam felsefesi, örf ve adetleri, inancı, edebi zevkleri sanat anlayışı ve özellikleri kültürel birikimlerinin muhteviyatını oluşturmuştur.

4. Kültürel Ögeler

Kültürel ögeler toplum tarafından belirlenen ve belli bir alt yapısı olan davranış kalıplarıdır ve çeşitli kodlardan oluşur. Kültürel kodlar toplum yapısını düzenleyen, davranışlara yön veren, toplumsal kaynaşmayı sağlayan, belli kuralları olan önemli unsurlardır. Geçmişte sosyal birikimler ile oluşan, gelişen bu ögeler günümüzde de varlığını büyütürken sürdürmektedir. Millet olarak bize has olan bu ögeler bizi diğer toplumlardan ayırır ve bizi özgün kılar (Er, 2015; Alyılmaz ve Er, 2016; S. Alyılmaz ve Alyılmaz, 2018; Alyılmaz ve Er, 2018).

Kültürel ögelerin varlığı kadar devamlılığını sürdürebilmesi de önemli bir mevzudur. Kültürel değerler gelecek nesillere doğru ve sistemli bir şekilde aktarıldığı sürece var olur. Teknolojik deformasyonun hat safhada olduğu günümüz dünyasında bu ögelerin özgünlüğünü muhafaza etmek ve geleceğin mimarı olan yeni nesillere bırakmak üzerinde düşünülmesi ve değerlendirilmesi gereken mühim bir meseledir.

Tomalin ve Stempleski (1993, s. 5) kültürün öğelerini bu şekilde kategorize etmiştir:

Şekil 1: Kültür Öğelerinin Sınıflandırmasını Gösteren Kavram Haritası

5. Değerler

Değer “genel manada bir objeye, varlığa ya da faaliyete psikolojik, ahlaksal, toplumsal yönden veya estetik açıdan verilen önem veya üstünlük derecesi” şeklinde tanımlanabilir (Öncül, 2000: 281). İnsanoğlunun duyguları, düşünceleri ve davranışlarıyla yakından ilintili olan değerler sosyal bilimcilere göre, insan davranışlarını açıklamada temel öneme sahiptir (Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000). Bireyin benimsemiş olduğu değerler, yanlışı ve doğruyu ayırmasını ve buna göre davranmasını sağlayan öğelerdir. Bu açıdan, değerlerin insanın yaşam perspektifinin ve davranış biçimlerinin temel yapısını oluşturan bir kavram olduğu söylenebilir (Şişman, 2002).

İnsanı diğer varlıklardan ayıran ve ona üstün olma özelliği kazandıran temel gerekçe düşünebilen bir canlı olmasıdır. Düşünebilmenin en kıymetli nişanesi insanın birtakım değerler çerçevesinde aklını kullanması ve davranışta bulunmasıdır. İnsanoğlu sahip olduğu ve benimsediği değerler ışığında üstün olma özelliğini hak eder. Değerler; davranış kalıplarımızı, kararlarımızı, karakteristik özelliklerimizi ve kim olduğumuzu oluşturan temel unsurları etkiler ve onlara yön verir. İçinde yaşadığımız toplum, var olduğumuz sosyal çevre değerlerimizin oluşmasında ve değerlerimizin davranışlarımızı yönlendirmesinde önemli bir yere sahiptir. İnsanlar değer yargılarını doğuştan kazanmaz; süreç içerisinde aile ortamında, okulda, sosyal mecralarda kazanır. Değer anlayışı insanın davranış ve düşünce yapısının şekillenmesinde yani karakteristik kimliğinin oluşmasında hayati bir öneme sahiptir.

6. Değerler Eğitimi

Değerler; davranışlarımızı yönlendiren, bir konuyla alakalı kararlarımızı etkileyen, farklı inanç ve fiillere yönelik değerlendirmelerimizi şekillendiren, dolayısıyla bireysel bütünlüğümüzü ve kimliğimizi oluşturan ilke, inanç, fikir ve yaşam standartlarını ifade etmektedir (Yılmaz ve Merter, 2012, s. 300).

Yılmaz (2006) değerlerin özelliklerini aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

- Her insanın sahip olduğu değerler vardır. Her insan bazı değerlere sahiptir; bazıları kötü değerleri kişiliğinde barındırır.
- Değerler kalıtım yoluyla değil çevresel etkilerle şekillenir. Aileden ve okullarda eğitimle öğrenilir.
- Değerler buldukları ortamlarda bizzat kişiler tarafından yaşanarak, gözlemlenerek ve etkileri hissedilerek öğrenilir.
- Kazanılacak olan değer; kişi tarafından zihnen kabul edilmeli, kalben istenmeli ve bedenen davranış olarak gösterilmelidir.
- Değerler toplumlar ve kurumlar tarafından kabul edilmelerine ve reddedilmelerine göre biçimlenirler.
- Değerlerde iç ve dış tutarlılık gerekir. Hem değerlerin kendi arasında hem de söylenecekler ve yapılanlar arasında bir tutarlılık olmak zorundadır (s. 23-67).

Hayatımızı sürdürdüğümüz devir teknoloji devri olarak isimlendirilmektedir. Teknolojik gelişmeler ve küresel anlayış insanlar tarafından farklı biçimlerde yorumlanmaktadır. Değişen iletişim kanalları ve sosyal medya adı verilen sanal ortamlarda kültürel değerlerimize ve hayat tarzımıza, anlayışımıza uygun olmayan bilgilerin dolaşması ve büyük bir hızla yaygınlaşması, bireylere birer kötü örnek olan içeriklerin artması, onların fikri dünyasında ve bilinçaltında olumsuz birtakım alt yapıların oluşmasını amaçlayan kirli bilgi yığınlarından oluşan iletişim kanallarının her ortamımıza kadar girmesi toplumsal birliğimizde ve beraberliğimizde değer kayıplarına ve değer anlayışında değişimlere sebebiyet vermiştir.

Çocuklar dünya üzerinde büyük bir hızla artan çevresel problemlerden, şiddet ve hoşgörüsüzlükten kaynaklanan karmaşadan artan bir şekilde etkilenmektedir. Birçok ülkede aileler ve eğitimciler sosyal düzeni aşındıran ve deforme eden bu sorunlarla baş edebilmenin yolunun etkili bir değerler eğitiminden geçtiği konusunda hemfikirdirler (Tillman, 2000, s. 9).

Her geçen gün artan ve değişen teknolojik araç gereçler öğrencilerin dikkatini cezbetmekte ve yaşamlarının merkezi konumuna gelmektedir. Aile ortamında yeterli düzeyde sevgi ve değer göremeyen bireyler, bu teknolojik aygıtlarla ile düzeylerine, kültürlerine, yaş gruplarına hitap etmeyen içerikleri seyretmekte ve kendi kültürel özelliklerine, değer yargılarına yabancılaşmaktadır. Aile bireyleri onların ilgi, yeteneklerini ve eğlence anlayışlarını doğru ve yeterli şekilde karşılayamamaktadır. Bütün bu sebeplerden ötürü kültürel değerlerimizin birçoğunun içi boşaltılmakta, değersizleştirilmekte hatta tamamen unutulma tehlikesiyle karşı karşıya bırakılmaktadır. Bu yüzden değerlerin korunması gerektiği meselesinin tekrar gözden geçirilmesi saygılı, edepli, erdemli, iyi birer yurttaş modeli yetiştirme açısından çok önemlidir. Bu açıdan bakıldığında okullara ve öğretmenlere büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir.

7. Türkçe Dersi ve Önemi

Aile ortamında başlayan anadili eğitimi sistematik ve istendik kazanımlara yönelik şekilde okullarda formal eğitim sürecinde devam eden bir süreçtir.

Ana dili, bireylerin yaşamını sürdürdüğü sosyal çevrenin ve iletişim kurduğu toplumsal mecraların toplamıyla meydana getirdiği bir üründür. Kişi sosyal çevresini, aidiyet hissettiği toplumu ve toplumun ortaya çıkardığı, geliştirdiği kültür birikimlerini ana

diliyle kavrar; dili gelişip, yetkinleştikçe bilgi, kültür ve düşünce dünyası da gelişme gösterir (Sever, 2000, s. 1).

Ana dili edinimi süreci ülkemizde ilköğretim basamağında başlamaktadır. Bu kritik süreç tüm derslerde yürütülse de en doğru ve hedef kazanımlara yönelik olarak tüm incelikleriyle Türkçe derslerinde işlenmektedir. Türkçe dersinin dört temel becerisini geliştirmeye yönelik amacının yanında Türk kültürünü meydana getiren maddi, manevi kültürel öğeleri gelecek nesillere en doğru şekilde taşımak gibi bir misyonu da vardır.

Dil, millet adı altında bir araya gelen toplulukların değer yargılarının var olduğu, muhafaza edildiği ve korunduğu bir hafıza kartı niteliğindedir. Bu hafıza kartı; kuşaklar arası değer ve kültür aktarımının temelini oluşturan unsurları özgün haliyle koruyan bir donanıma sahiptir. Bu şekilde kusursuz bir donanıma ve muazzam bir işleyiş ağına sahip dil becerisinin kazanım sürecini Türkçe dersi ve kazanımları ile Türkçe öğretmenleri üstlenmektedir.

İnsanların bireysel olarak ana dili edinim sürecini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi ve fonksiyonel bir şekilde kullanabilmesi; içinde zaman geçirdiği sosyal ortamlara alakalıdır. Türkçe dersi dil edinim sürecinde öğrencilere, kültürün birincil unsuru olan dili tüm yönleriyle kazandırmayı hedefler. Bu ders, toplumu meydana getiren bireylerin toplumsal ahlaki kurallara göre yetiştirilmesi, çağın gerektirdiği yeteneklerle donatılması, temel değer yargılarının ve kültürel unsurların benimsetilmesi amacını güden ve dilin varlığına aynı zamanda devamlılığına yatırım yapan bir derstir. Hayal kurabilen, hayallerini gerçekleştirme yolunda adım atabilen, Türkçenin engin söz dağarcığını kullanarak kendini yeterli düzeyde anlatabilen; eleştirel bir bakış açısını kullanan, değerlendirme ölçütleriyle düşüncelerini destekleyen bu sayede ana dilini aktif bir şekilde hayatının her alanına entegre eden bilinçli bireyler yetiştirmenin ilk ve en önemli adımı gerçekçi ve uygulamalı bir anadili eğitimi ile olur.

8. Yöntem

8.1. Araştırmanın Modeli

5. ve 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma ve dinleme metinlerinde bulunan kültürel öğelerin araştırıldığı bu çalışma nitel durum çalışması şeklinde desenlenmiştir. Durum çalışması; “bir olayın ya da durumun ayrıntıya inerek boyamsal olarak incelendiği, düzenli biçimde verilerin toplandığı ve toplanan bu verilere ortamın gerçekliğinde bakıldığı bir yöntemdir” (Subaşı ve Okumuş, 2017, s. 420).

8.2. İncelenen Dokümanlar

Araştırma kapsamında 5. sınıf Anıttepe Yayıncılık Türkçe ders kitabı ve 6. sınıf Ata Yayıncılık Türkçe ders kitabı incelenmiştir. Bu ders kitaplarının tercih edilmesinin nedeni 5. ve 6. sınıf düzeyindeki öğrencilere kültürel öğelerin daha erken dönemde sezdirilmesinin ve kültürel farkındalıklarının erken dönemde oluşturulmasının daha önemli ve gerekli olmasından kaynaklanmaktadır. Daha alt sınıf düzeylerinde kültürel farkındalığı oluşan öğrencilerin üst sınıf düzeylerine geldiklerinde kültürel değerleri kalıcı bir şekilde benimsemeleri daha kolay ve etkili olabilmektedir. 5. sınıf seviyesinde Anıttepe Yayıncılık’a ait ders kitabının incelemeye tabi tutulmasının sebebi tüm okullarda bu sınıf düzeyinde tek ders kitabının okutulmasıdır. 6. sınıf seviyesinde Ata Yayıncılık’a ait ders kitabının incelenmesinin nedeni ise araştırmacının MEB’e bağlı bir ortaokulda öğretmen olarak görev yapıyor olması ve derslerinde bu ders kitabını kullanmasıdır.

8.3. Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde çalışmanın konusu ile ilgili daha önce yapılan araştırmaların literatür taraması yapılmıştır. Makale, tez ve çeşitli yazılı kaynaklar tespit edilerek bu kaynaklara ulaşılmaya çalışılmıştır. Elde edilen kaynaklar ve bilgiler ışığında çalışmanın kavramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Araştırmanın veri kaynaklarını 5. sınıf Anıttepe Türkçe ders kitabında ve 6. sınıf Ata Yayıncılık Türkçe ders kitabında yer alan okuma ve dinleme metinleri oluşturmaktadır. İnceleme sonucunda elde edilen veriler, nitel veri toplama usulleri içerisinde yer alan doküman incelemesi usulüyle elde edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 187).

8.4. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışmadaki verilerin incelenmesinde nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz tercih edilmiştir. Betimsel analiz, var olan durumu olduğu biçimiyle ortaya çıkarmaktır. “Çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde temel amaç elde edilmiş olan bulguların okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasıdır” (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 224). Araştırmada 5. ve 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan okuma ve dinleme metinleri incelenerek esas alınan kültürel şemaya göre kodlanmıştır. Daha sonra, birbiriyle ilişkili ve anlam bağlantısı olan kodlar, Tomalin ve Stempleski ‘nin (1993) oluşturduğu kültürün öğeleri şeması temel alınarak kategori ve temalar başlığı altında toplanmıştır. Tespit edilen tema, kategori ve kodların frekans ve yüzdeler dağılımı tablolar halinde ve grafikler aracılığıyla gösterilmiştir. Ders kitaplarında tespit edilen tema, kategori ve kodların bulunduğu örnek cümlelere de tabloların alt bölümlerinde yer verilmiştir. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için, tespiti yapılan temalar altında bulunan kodların ilgili temaları yansıtıp yansıtmadığını belirlemek amacıyla iki araştırmacının kodları ve temaları karşılaştırılmıştır.

9. Bulgular ve Yorum

Tablo 1: 5. ve 6. sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Kültürel Öğelerin Ürüne, Düşünceye ve Davranışa Yönelik Kategorilerin Frekans ve Yüzdeler Dağılımı

Ürüne Yönelik Öğeler	<i>f</i>	%
Edebiyat	5	12.9
Folklor	25	64.1
Sanat	5	12.9
Müzik	1	2.6
Mimari	3	7.5
Toplam	39	100
Düşünceye Yönelik Öğeler		
Değerler	40	72.8
İnanışlar	13	23.7
Etik Normlar	2	3.5
Toplam	55	100
Davranışa Yönelik Öğeler		
Gelenek ve Görenek	8	13.1
Adet, Töre ve Alışkanlık	2	3.3
Giyim Kuşam	1	1.6
Yiyecekler	4	6.6

Günelik Yaşam	46	75.4
Toplam	61	100

Tablo 2: 5. ve 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Kültürel Öğelerin Ürün, Düşünce ve Davranış Temalarına Yönelik Kategorilere ait Kodların Frekans Değerleri

Tespit Edilen Kodlar	5. sınıf		6. sınıf	
	f		f	
Kültürel Değerler	11		15	
Deyim	8		12	
Atasözü	4		-	
Misafirperverlik	1		1	
Dini İnanç (İslamiyet)	6		7	
Milli Bilinç	6		-	
Dil Bilinci	1		-	
Vatanseverlik	6		-	
Birlik ve Beraberlik	3		-	
Toplumsal Bilinç	4		-	
Renk Adları	1		3	
Benzetme Unsurları	4		2	
Duygular, hisler ve duyular	11		11	
Doğa Unsurları	2		5	
Edebiyat ile ilgili terimler	2		3	
Kişi Adları	10		7	
Meslek Adları	1		4	
Ulus Adları	1		-	
Bölge, ülke, semt adları	2		-	
Aile	5		10	
Cesaret	1		-	
Hayvan Adları	4		4	
Yer Adları	9		12	
Zaman Adları	1		2	
Yurttaşlık	2		-	
Duyarlılık	3		-	
Dayanışma	3		-	
Yardımseverlik	4		-	
Milli Ürünler	1		-	
Kültürel Ürün	1		-	
Kilim Dokumacılığı	1		-	
Geleneksel Oyun	1		-	
Çevre Bilinci	1		-	
Ad koyma Geleneği	1		-	
Büyüklere Saygı	3		-	
Argo Kelimeler	1		1	
Görgü Kuralları	1		-	
Ziraat	1		3	
Azim	2		-	
Fedakârlık	1		-	
Kararlılık	2		-	
Geleneksel Spor	1		-	
Milli Yiyecekler	1		4	
Sevgi	1		-	
Meslek Adları	1		-	
İnsana İlişkin Somut Kavram İşaretleri	2		1	
Sanatla İlgili Terimler	1		2	
İnsan Eliyle Yapılmış Dokular	1		2	
Günlük Hayata Yönelik Araç Gereçler	1		3	
Saygı	-		1	
Nezaket	-		1	

Unvan	-	2
Müzik ile İlgili Terimler	-	1
Dini Bayramlar	-	1
Adet	-	1
Milli Değerler	-	2
Sanatsal Ürünler	-	2
Geleneksel El Sanatları	-	1
Toplam	142	126

Bu çalışmada 5. sınıf Anıttepe Yayıncılık ve 6. sınıf Ata yayıncılık Türkçe ders kitaplarındaki okuma ve dinleme metinlerinde yer alan kültürel öğeler tespit edilerek söz konusu ders kitaplarının kültürel öğeleri içerme düzeyleri değerlendirilmeye amaçlanmıştır. Genel anlamda metinlerde ürün temasına yönelik kategori ve kodlara çok az yer verilmiştir. Düşünce ve davranış temasına yönelik kategori ve kodların ürün temasına yönelik kategori ve kodlara oranla daha fazla yer aldığı söylenebilir. Edebiyat, folklor, sanat, müzik ve mimari kategorisine ilişkin kodlara çok az yer verilmişken milli değerler, millî ürünler, geleneksel sanat ürünlerine ait dokular yeterli düzeyde işlenmemiştir. Düşünceye yönelik tema, kategori ve kodlara bakıldığında inanışlar kategorisine ilişkin dini inanç koduna orta seviyede yer verilirken etik normlar kategorisine ilişkin kodlar sadece birkaç metinde yer almıştır.

Ders kitaplarında yer alan metinlerde tespit edilen tema, kategori ve kodlarla ilgili örnek cümleler şu şekildedir:

Tablo 3: Vatan yahut Silistre Metninde Tespit Edilen Kültürel Öğelerin Dağılımı

Vatan yahut Silistre Metni

Tema: Düşünce
Kategori: Değerler
Kod: Kültürel değerler Vatanseverlik Milli bilinç
Kategori: İnanışlar
Kod: Dini inanç (İslamiyet)
Tema: Davranış
Kategori: Gündelik yaşam
Kod: Kişi adları Yer adları Duygular, hisler, duyular

Tablo 3'te görüldüğü üzere düşünceye yönelik değerler kategorisi altında kültürel değerler kodu, inanışlar kategorisi altında İslamiyet kodu, davranışa yönelik gündelik yaşam kategorisi altında kişi adları, yer adları; duygular, hisler, duyular kodu bulunmuştur.

Düşünceye yönelik değerler kategorisi altında kültürel değerler kodu, metnin bütününde vatanseverlik, milli bilinç olarak işlenmiştir.

“Pekâlâ, siz de bizim gibi vatan yolunda ölmek istiyorsunuz. Gayretiniz Allah'ın yanında boşa gitmez. Hayatınız giderse adınız kalır.”

“Ağalar! Düşman suyu geçti. Şehrin öbür tarafında, herkes birbirine giriyor. Memleket bir iki güne kadar bütün bütün kuşatılacak gibi görünüyor.”

“Hayır beyim! Ben ölmeden kale elden gitmez. Öldükten sonra da lakırdı söyleyemem ya! Nasıl “Kıyamet mi kopar?” derim.” cümlelerinde vatanseverlik ve milli bilinç kodları tespit edilmiştir.

İnanışlar kategorisi altında İslamiyet kodu,

“Allah zeval vermesin; devlet, kalesini kendi askeri ile koruyacak güçtedir.”

“Gayretiniz Allah’ın yanında boşa gitmez.”

“Ne diyeyim? Allah, cümlesini vatana bağışlasın.”

“Benden ne istiyorsunuz? Vatan, bir Allah tekkesi değil midir?”

Gündelik yaşam kategorisi altında kişi adları kodu,

“Âdem efendim. (Kendi kendine) Ne münasebetsiz hülyalar! (Zekiye’ye) Kaleden çıkabilirsin!

“Çarpışmalar sırasında İslam Bey yaralanır. Ona Zekiye bakar. Yaralı olduğu hâlde İslam Bey, Abdullah Çavuş ve Zekiye düşman cephanesini ateşlemek üzere giderler.”

Yer adları kodu,

“Silistre, bugünkü Bulgaristan’da Tuna Irmağı kıyısında küçük bir kenttir. “

Duyular, hisler, duyular kodu,

“Gönlünüzü sağlam tutun, ölümden korkmayın ki korksanız da korkmasanız da elbette bir gün gelir, sizi bulur!” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Tablo 4: Boğaç Han Metninde Tespit Edilen Kültürel Öğelerin Dağılımı

Boğaç Han Metni

Tema: Düşünce
Kategori: Değerler
Kod: Kültürel değerler
Kategori: İnanışlar
Kod: Dini inanç (İslamiyet)
Tema: Davranış
Kategori: Gelenek görenek
Kod: Geleneksel oyun
Ad koyma geleneği
Kategori: Gündelik yaşam
Kod: Kişi adları
Hayvan adları

Tablo 4’te görüldüğü üzere ürüne yönelik öge bulunamamıştır. Düşünceye yönelik değerler kategorisi altında kültürel değerler kodları bulunmuştur. İnanışlar kategorisi altında dini inanç kodu, davranışa yönelik gelenek görenek kategorisi altında geleneksel oyun, ad koyma geleneği kodları, gündelik yaşam kategorisi altında kişi adları, hayvan adları kodları bulunmuştur.

Değerler kategorisi altındaki kültürel değerler kodu, “toplumsal kurallara uyma, ödüllendirme, duyarlılık, büyüklere saygı, Türk büyüklerine saygı gibi değerler ile metinde yer almıştır.

“Dedem Korkut gelsin, bu oğlana ad koysun, yanına alıp babasına varsın, babasından oğlana beylik istesin, taht alıversin, oğlanı alıp babasına vardı. Dede Korkut, Bayındır Han ‘ın ak alanında bu oğlan savaşmıştır, bir boğa öldürmüş senin oğlun adı Boğaç olsun, adını ben verdim, yaşını Tanrı versin, dedi.” Toplumsal kuralları benimsemiş kodu tespit edilmiştir.

“Dedem Korkut gelsin, bu oğlana ad koysun, yanına alıp babasına varsın, babasından oğlana beylik istesin, taht alıversin.” gibi örnek cümlelerde büyüklere saygı kodu tespit edilmiştir.

“...Oğlan, yine boğanın alınına yumruğu ile sert vurdu, Bayındır Han ‘ın ak alanında bu oğlan savaşmıştır, bir boğa öldürmüş senin oğlun, adı Boğaç olsun, adını ben verdim, yaşını Tanrı versin, dedi. Dirse Han, oğlana beylik verdi, taht verdi.” gibi cümlelerde ödüllendirme kodu tespit edilmiştir.

İnanışlar kategorisi altında dinî inanç kodu,

“Adı Boğaç olsun, adını ben verdim yaşını Allah versin.” cümlesinde tespit edilmiştir.

Gelenek görenek kategorisi altında geleneksel oyun kodu,

“Meğer Sultanım, Dirse Han’ın oğlancığı üç de kabile çocuğu meydanda aşık oynuyorlardı.” cümlesinde bulunmuştur.

Ad koyma geleneği kodu,

“Dedem Korkut gelsin, bu oğlana ad koysun, beraberine alıp babasına varsın, babasından oğlana beylik istesin, taht alı versin dediler. Çağırdılar. Dedem Korkut gelir oldu. Oğlanı alıp babasına vardı. Dede Korkut oğlanın babasına söylemiş, görelim hanım ne söylemiş:” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Gündelik yaşam kategorisi altında kişi adları kodu,

“Bayındır Han kudretli Oğuz beyleri ile temaşa ederdi. Dirse Han’ın oğlancığı kaçmadı. Oğuz beyleri gelip oğlanın basma toplandılar, aferin dediler. Dedem Korkut gelsin. Bayındır Han’ın ak meydanında bu oğlan cenk etmiştir, bir boğa öldürmüş senin oğlun, adı Boğaç olsun.”

Hayvan adları kodu,

“Bayındır Han’ın bir boğası var idi, bir de erkek devesi var idi.” cümlesinde tespit edilmiştir.

Tablo 5: Büyüklere Saygı Metninde Tespit Edilen Kültürel Ögelerin Dağılımı

Büyüklere Saygı Metni
Tema: Düşünce
Kategori: İnanışlar
Kod: Dini İnanç (İslamiyet)
Kategori: Değerler
Kod: Büyüklere saygı Aile bilinci
Tema: Davranış
Kategori: Gündelik yaşam
Kod: Aile Yiyecek Yer adları

Tablo 5’te görüldüğü üzere düşünce temasına yönelik inanışlar kategorisi altında dinî inanç (İslamiyet) kodu, değerler kategorisi, altında kültürel değerler büyüklere saygı ve aile bilinci, davranış temasına yönelik gündelik yaşam kategorisi altında aile, yiyecek ve yer adları kodu bulunmuştur.

Dinî inanç (İslamiyet) kodu,

“Diğer insanların ürettiklerinden faydalanırken “Allah bunu yapandan, yapımına sebep olandan razı olsun.” dememiz gerekmez mi? Elbette gerekir.” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Kültürel değerler büyüklere saygı kodu,

“Bizlerin de değer bilen insanlar olarak üzerimizde bin bir emeği olan sevgili büyüklerimize saygı göstermesi gerekir. Ayrıca elimizden geldiğince onların hizmetlerini görmeliyiz. Büyüklerimiz, küçüklüğümüzde bizi nasıl koruyup gözettilerse biz de onlara öyle sevgi ve saygı duymalıyız. Bir ihtiyaçları olduğunda hemen yardımlarına koşmalıyız. Ancak bu şekilde onların bizim üzerimizdeki haklarını belki ödeyebiliriz.” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Aile bilinci kodu,

“Dünyaya bir bebek olarak geliyoruz. Yemek yemek için, giyinmek için anne babamıza ve büyüklerimize ihtiyaç duyarız. Eğer onların şefkati, merhameti ve bakımı olmasa bebek hâlimizle ne işimizi görebilir ne de hayatımızı devam ettirebiliriz.” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Gündelik yaşam kategorisi altında aile kodu,

“Ailemizde bizden önce dünyaya gelenler annemiz, babamız, dedemiz, ninemiz, amcamız, dayımız, teyzemiz oluyor. Ailemizden olmayıp da bizden önce dünyaya gelenlerse büyüklerimiz oluyor.” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Yiyecek ve yer adları kodu,

“Örneğin sofranızda yediğiniz peynir Van’dan gelmiştir. Zeytin belki de Gemlik’teki bir zeytin bahçesinden... Giydiğiniz palto belki Bursa’da üretilmiştir, tuttuğunuz kurşun kalem belki de Rize’den geliyordur. Kim bilir yemeğinizdeki yağ Edirne’de, bastığınız halı Mardin’de üretilmiştir. Hoş kokulu parfümünüzün gülü Isparta’dan...” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Tablo 6: Paylaşım Metninde Tespit Edilen Kültürel Öğelerin Dağılımı

Paylaşım (Dinleme Metni)	
Tema: Ürün	
Kategori: Folklor	
Kod: Atasözü	
Tema: Düşünce	
Kategori: Değerler	
Kod: Kültürel değerler	
Yardımlaşma	
Paylaşmak	
Birlik ve beraberlik	

Tablo 6’da görüldüğü üzere ürün temasına yönelik folklor kategorisi altında atasözü kodu, düşünce temasına yönelik değerler kategorisi altında kültürel değerler yardımlaşma, paylaşmak, birlik ve beraberlik kodu bulunmuştur.

Folklor kategorisi altında atasözü kodu,

“Bir elin nesi var, iki elin sesi var.”

“Ayrı gayrı olunmaz. Yalnız taş duvar olmaz.” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Kültürel değerler yardımlaşma kodu,

“İş bulup işleyelim, Güzel düş düşleyelim, iş birliği yaparak, zorlukları aşalım.” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Birlik beraberlik kodu,

“El ele verince, güç birliği edince, herkes kendi fikrinde, birlik olunca güzel.” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Paylaşma kodu,

“Aramızda sevinçler, paylaştıkça artacak. Üzüntü, elem, keder; Tam tersi azalacak.” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Tablo 7: Vermek Çoğalmaktır Metninde Tespit Edilen Kültürel Ögelerin Dağılımı

Vermek Çoğalmaktır Metni
Tema: Düşünce
Kategori: Değerler
Kod: Kültürel değerler
Kategori: İnanışlar
Kod: Dini İnanç (İslamiyet)
Tema: Davranış
Kategori: Gündelik yaşam
Kod: Meslek adları

Tablo 7’de görüldüğü üzere düşünce temasına yönelik inanışlar kategorisi altında dini inanç (İslamiyet) kodu, değerler kategorisi altında kültürel değerler cömertlik, dostluk, vefa, fedakârlık vb. kodlar; davranış temasına yönelik gündelik yaşam kategorisi altında meslek adları kodu bulunmuştur.

İnanışlar kategorisi altında dinî inanç (İslamiyet) kodu,

“İnşallah bu üzüm salkımı da sana güneş ışığı gibi ılık ve yağmur gibi güzel ilahi rahmeti getirir. Çünkü bak, ne güzel yaratılmışlar.”

“Allah’ın yarattığı sebze ve meyve gibi harikalarla en yakın olan sensin ve dolayısıyla da bu ilahi sanat eseriyle ne yapılacağını da en iyi sen bilirsin.” dedi. Üzümleri görür görmez - en küçük şeyde bile- ilahi sanat ve nakışların en yüksek derecede yansıyabileceğini derinden kavradı o talebe de. Yüreği “bu sanatın ve güzelliğin sahibi” ne sevgiyle doldu.” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Kültürel değerler cömertlik, dostluk, vefa, fedakârlık kodları;

“...Üzümler sahiden de harika yaratılmışlardı. O yüzden salkımı hocasına ikram etmeye karar verdi. Çünkü kendilerine ilim ve hikmeti öğreten oydu.”

“Hoca, talebenin bu ikramıyla çok mutlu oldu. Ama sonra hemen medresedeki hasta talebesini hatırladı: “Üzümleri ona hediye edeyim. Kim bilir belki onlarla sevinir ve daha çabuk şifa bulur. Allah’ın yarattığı sebze ve meyve gibi harikalarla en yakın olan sensin ve dolayısıyla da bu ilahi sanat eseriyle ne yapılacağını da en iyi sen bilirsin.”

“Tam bu sırada, medreseye ilk geldiğinde kendisine kapıyı açan talebeyi hatırladı. Şefkatiyle, tevazusuyla, sevecenliğiyle, sıcaklığıyla benzer duyguları yaşamasına vesile olmuştu o arkadaşı ve böylece daha akşam olmadan çiftçinin medreseye getirdiği üzüm salkımı kapıya bakan talebeye geri dönmüştü bile. İşte o zaman bu talebe bu üzümlerin gerçekten de kendi

kısmeti olduğunu anladı. Ve bir şeyi daha anladı: Cömertlik, dostluğun parlak bir nişanıydı.” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Tablo 8: Ak Sakallı Bilge Dede Metninde Tespit Edilen Kültürel Ögelerin Dağılımı

Ak Sakallı Bilge Dede Metni	
Tema: Ürün	
Kategori: Folklor	
Kod: Deyim	
Tema: Düşünce	
Kategori: Değerler	
Kod: Kültürel değerler	
Tema: Davranış	
Kategori: Yiyecek	
Kod: Milli yiyecekler	
Kategori: Gelenek görenek	
Kod: Misafirperverlik	
Kategori: Gündelik yaşam	
Kod: Aile Meslek adları Günlük hayata yönelik araç gereçler	

Tablo 8’de görüldüğü üzere ürün temasına yönelik folklor kategorisi altında deyim kodu, düşünce temasına yönelik değerler kategorisi altında kültürel değerler adalet, yardımlaşma, hak ve hukuk kodu, davranış temasına yönelik yiyecek kategorisi altında milli yiyecekler kodu, gelenek görenek kategorisi altında misafirperverlik kodu, gündelik yaşam kategorisi altında meslek adları, aile, günlük hayata yönelik araç gereçler kodu bulunmuştur.

Folklor teması altında deyim kodu,

“Söyleşi koyulaşmaya, karınları da zil çalmaya başlamış.”

“Kadının gönlü, bu işe pek razı olmamış.”

“Kentte herkesin saygı duyduğu, akıl danıştığı ak sakallı bir bilge varmış.”

“Tüyü bitmemiş yetimin bile hakkını gözetir.”

“Çocuğun hakkını yemeyelim, demiş.”

“Ama iş işten geçmişmiş.” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Değerler kategorisi altında kültürel değerler adalet kodu,

“Kentimizin dürüst bir yargıçı var. O çok adaletli birisidir. Tüyü bitmemiş yetimin bile hakkını gözetir. Git, derdini ona anlat. O senin hakkını koruyacak, paranı almanı sağlayacaktır, demiş.” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Yardımsızlık kodu,

“Ertesi gün yine ak sakallı bilgenin yanına gitmiş: Yargıç beni değil komşumu haklı buldu, demiş. Ak Sakallı Bilge, sakalını kaşımış, biraz düşündükten sonra: Sen hiç üzülme yavrum, demiş. Yarın akşam bize gel, paranı alacaksın.” cümlelerinde tespit edilmiştir.

Hak ve hukuk kodu,

“Yargıç, bunun bir ders olduğunu anlamış. Verdiği kararın yanlışlığının bilincine varmış. Varlıklı komşuya buyurmuş: Çocuğun hakkını yemeyelim, demiş. İddiyayı kazanan delikanlıdır. Hemen hakkı olan yüz altını veresin. Delikanlı Ak Sakallı Bilge’nin verdiği ders

sayesinde yüz altına kavuşmuş. Ak Sakallı Bilge Dede'ye teşekkür edip anasının yanına gitmiş." cümlelerinde tespit edilmiştir.

Milli yiyecekler kodu,

"Et yemekleri için birkaç kuzu kestirmiş. Pilav için kazanlar dolusu pirinç ayıklatmış. Börek için tekneler dolusu hamur yoğurtmuş. Salata için marullar, soğanlar toplatmış. Avlunun bir köşesine, kocaman bir ocak kurup ateş yaktırmış. Kuzu etlerini, pilavlık pirinçleri kazanlara doldurtup avlunun diğer ucuna yerleştirmiş." cümlelerinde tespit edilmiştir.

Misafirperverlik kodu,

"Akşama doğru çağrılanlar gelmişler. Minderlere oturup söyleşiye dalmışlar. Ak Sakallının bilgeliğinden, konukseverliğinden söz etmişler." cümlelerinde tespit edilmiştir.

Aile kodu,

"Annesi, gün boyu oğlunu evde boşuna beklemiş." cümlesinde tespit edilmiştir.

Meslek adları kodu,

"Yargıç, hemen komşusunu çağırtmış. Bu delikanlının parasını niçin vermiyorsun, diye sormuş." cümlelerinde tespit edilmiştir.

Günlük hayata yönelik araç gereçler kodu,

"Minderlere oturup söyleşiye dalmışlar."

"Bir de bakmış ki ateş bir yerde, ateşin üstünde olması gereken kazanlar bir başka yerde." cümlelerinde tespit edilmiştir.

En fazla ögeye düşünce temasına yönelik değerler kategorisinde ait kodlarda rastlanmıştır. Kültürel değerler başlığı altında; vatan sevgisi, Atatürk ve Türk büyüklerine saygı, dayanışma, yardımlaşma, milli bilinç, sevgi, saygı, paylaşma vb. ögeler metinlerde genel olarak yer almıştır. Davranış temasına yönelik kategori ve kodların dağılımına bakıldığında; adet, töre ve alışkanlık, giyim kuşam, gelenek ve görenek, yiyecek kategorilerine ait kodların neredeyse hiç işlenmediği görülmektedir. Gelenek ve göreneğimize ait değerlerimiz, milli yiyecek ve içeceklerimiz, geleneksel giyim kuşamımız metinlerde yeterli düzeyde yer almamıştır. En fazla gündelik yaşam kategorisine ait kodların metinlerde işlendiği söylenebilir.

10. Sonuç

Dört temel dil becerisinin geliştirilmesinde, kültürel öğelerin önemli bir yerinin olmasının yanı sıra kültür aktarımı sürecinin belirlenen hedef ve kazanımlar doğrultusunda eksiksiz bir biçimde yapılması da üzerinde durulması gereken önemli konular arasındadır.

Toplumların uygarlık seviyesine ulaşmasında ve muasır medeniyet seviyesine erişmek amacıyla ilerledikleri yolda kültür aktarım sürecinin etkisi su götürmez bir gerçektir. Toplumlar kültürel birikimleriyle var olurlar ve bu kültürel birikimin devamlılığını sağlamak, korumak ve de gelecek kuşaklara aktarmak isterler. Çünkü gelecek neslin devamının buna bağlı olduğunu bilirler. Hayatın her köşesinde ve her alanında karşımıza çıkan kültür aktarımı vazifesinin okullarda sadece Türkçe dersinin sorumluluğu olduğunu söylemek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Fakat Türkçe dersinin de bu görevi yerine getirmede en büyük sorumluluğu taşıyan derslerden biri olduğu da şüphesizdir. Bu bağlamda Türkçe dersi hedef kazanımlarının

ve Türkçe dersinin en önemli yazılı materyali olan ders kitaplarının kültürel çeşitliliğimizi, geleceğimizin inşasında büyük bir vazifeyi üstlenen öğrencilerimize aktarma konusunda sağlam bir niteliğe ve içeriğe sahip olması gerekmektedir.

Metinlerde tespit edilen öğelere bakıldığında; şiir türündeki metinlerde daha çok memleket sevgisi, doğa sevgisi, vatanseverlik, milli bilinç, geleneksel el sanatları, yardımlaşma vb. öğeler ön plana çıkmaktadır. Okuma ve dinleme metinlerinde ise; inanışlar, deyimler, misafirperverlik, yurttaşlık bilinci, doğa ve hayvan sevgisi, vatanseverlik, milli bilinç, paylaşma gibi öğeler ağırlıklı olarak yer almıştır. Çapoğlu (2014) ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki şiirleri incelediği çalışmasında en fazla doğa sevgisi, insan sevgisi ve Türk büyüklerine saygı değerlerini tespit ettiğini belirtmiştir. Bu çalışmadan farklı olarak, Çapoğlu (2014) çalışmasında en az yardımseverlik, yurttaşlık bilinci, duyarlılık değerlerinin yer aldığını belirtmiştir. Bunun nedeni incelenen Türkçe ders kitaplarının ve metinlerin sınıf düzeylerinin ve içeriklerinin farklı olmasıdır.

Genel anlamda metinlerde ürün temasına yönelik kategori ve kodlara çok az yer verilmiştir. Düşünce ve davranış temasına yönelik kategori ve kodların ürün temasına yönelik kategori ve kodlara oranla daha fazla yer aldığı söylenebilir. Edebiyat, folklor, sanat, müzik ve mimari kategorisine ilişkin kodlara çok az yer verilmişken milli değerler, milli ürünler, geleneksel sanat ürünlerine ait dokular yeterli düzeyde işlenmemiştir. En fazla kodun davranış temasına yönelik gündelik yaşam kategorisinde tespit edildiği söylenebilir. Bu çalışmadan elde edilen bu verilere benzer şekilde Kan (2010) tarafından yapılan Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları ilköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabını incelediği çalışmasında millî giyim kuşam öğelerinin yetersiz kaldığını ifade etmiştir. Metinlerde en fazla gündelik yaşam temasına ilişkin kodlar tespit edilmiştir.

Tadı Olmayan Bir Şeyi Neden İçeyim Ki? Sağlıklı Olma Sanatı, Barkod, Basketbol Oynamak Boy Uzatır Mı? gibi okuma metinlerinde herhangi bir kültürel öge tespit edilememiştir. Benzer şekilde, Koç (2013) 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri incelediği çalışmasında 2 metinde herhangi bir kültürel ögeye ait bulgu tespit edilmediğini ifade etmiştir.

Düşünceye yönelik tema, kategori ve kodlara bakıldığında inanışlar kategorisine ilişkin dini inanç koduna orta seviyede yer verilirken etik normlar kategorisine ilişkin kodlar sadece birkaç metinde yer almıştır.

En fazla ögeye düşünce temasına yönelik değerler kategorisinde ait kodlarda rastlanmıştır. Kültürel değerler başlığı altında; vatan sevgisi, Atatürk ve Türk büyüklerine saygı, dayanışma, yardımlaşma, milli bilinç, sevgi, saygı, paylaşma vb. öğeler metinlerde genel olarak yer almıştır. Benzer şekilde, Aral (2008) 6. sınıf Türkçe ders kitaplarını incelediği çalışmasında vatanseverlik, sevgi, saygı değerlerine yer verildiğini belirtmiştir. Aynı şekilde, Kan (2010) çalışmasında sevgi ve saygı öğelerine daha fazla yer verildiğini ifade etmiştir.

Davranış temasına yönelik kategori ve kodların dağılımına bakıldığında; adet, töre ve alışkanlık, giyim kuşam, gelenek ve görenek, yiyecek kategorilerine ait kodların neredeyse hiç işlenmediği görülmektedir. Gelenek ve göreneğimize ait değerlerimiz, milli yiyecek ve içeceklerimiz, geleneksel giyim kuşamımız metinlerde yeterli düzeyde yer almamıştır. En fazla gündelik yaşam kategorisine ait kodların metinlerde işlendiği söylenebilir. Her iki Türkçe ders kitabında da genel olarak en fazla kültürel değerler, dini inanç (İslamiyet), deyimler,

yardımseverlik, doğa sevgisi, vatanseverlik gibi değerler ile gündelik yaşam kategorilerine ait olan günlük yaşam içerisinde sıklıkla kullanılan, gündelik yaşamda kişinin işini kolaylaştırabilecek renkler, kişi adları, sayılar, akrabalık adları, aile adları, hayvan adları, para birimi, doğa unsurları vb. öğelere yer verilmiştir. Ders kitaplarında en az seviyede aile bilinci, gelenek ve görenek, geleneksel el sanatları, milli ürünler, görgü kurallarına uyma, bayramlaşma, milli giyecekler ve yiyecekler, sorumluluk alma, hoşgörülü olma, geleneksel evlilik, insan sevgisi, cesaretli olma, büyüklere saygı, geleneksel oyun, dil bilinci, milli bilinç gibi öğeler tespit edilmiştir. Etik normlar, adet, töre ve alışkanlık, giyim kuşam, mimari, müzik kategorilerine ait kodlara hemen hemen hiç yer verilmediği görülmektedir. Benzer şekilde Kırkkeseli (2017) tarafından yapılan çalışmada okuma metinlerinde düşünce temasına yönelik kategori ve kodlar tespit edilmiştir. Bu kısımda en çok değerler kategorisine ilişkin kültürel değerler kodu tespit edilmiştir. İkinci olarak, inanışlar kategorisine ilişkin dinî inanç (İslamiyet) kodu metinlerde çok fazla olmasa da orta seviyede yer almıştır. Metinlerde etik normlar kategorisine ilişkin çok az kod tespit edilmiştir. Okuma metinlerinde davranış temasına yönelik kategori ve kodlar tespit edilmiştir. Metinlerde gelenek ve görenek, âdet, töre ve alışkanlık kategorilerine ilişkin kodların orta seviyede olduğu görülmüştür. Metinlerde giyim kuşam ve yiyecekler kategorisine ilişkin kodlar daha az seviyede tespit edilmiştir. En fazla gündelik yaşam kategorisine ilişkin kodlar tespit edilmiştir.

Kültürel zenginliklerimizi en derli toplu şekilde aktarmayı hedefleyen ders Türkçe dersidir. Bu hedefi gerçekleştirmenin temel materyali ise ders kitaplarıdır. Ders kitaplarının kültürel zenginliklerimizle ve öğelerimizle harmanlanması ve bu amaçla hazırlanması gerekmektedir. Fakat araştırmaya konu olan Türkçe ders kitaplarının genel manada tam anlamıyla kültürel değerlerimizi içermeye ve aktarma açısından yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Ders kitaplarında yer alan metinlerin Tomalin ve Stempleski (1993) tarafından belirlenen kültürel öğeler şemasına göre tema, kategori, kod bazında yeterli düzeyde olmadığı ve bu tema, kategori ve kodların metinlere dengeli bir şekilde dağıtılmadığı ve etkin bir şekilde işlenmediği saptanmıştır.

Millî dokularımıza, gelenek ve göreneklerimize ait ritüellerimize, millî ürünlerimize, adet ve törelerimize özgü olan uygulamalarımıza ve sanatsal değerlerimize ait kültürel öğeler yeterince işlenmemiştir.

11. Öneriler

- Türkçe ders kitapları kültürel değerlerimizi aktarma yönünden sağlam bir içeriğe sahip olmalıdır.
- Kültürel öğeler metinlere dengeli bir şekilde dağıtılmalıdır.
- Ders kitaplarının içeriği öğrencilere kültürel öğeleri severek ve benimseyerek öğretmeyi hedeflemelidir.
- Ders kitaplarında yer alan etkinlikler ve alıştırmalar kültürel öğelerle zenginleştirilmelidir.
- Öğrencilerin ilgilerini çeken ve anlaşılması daha kolay olan olay ağırlıklı metinlerde kültürel öğeler kültürel bilinç ve kültürel farkındalık oluşturacak biçimde işlenmelidir.

Kaynaklar

- Akarsu, B. (1998). *Değişen dünya değişen değerler*. Ankara: İnkılap.
- Akarsu, B. (1998). *Wilhelm Von Humboldt'da dil- kültür bağlantısı*. İstanbul: İnkılap.
- Akın, K. (2018). Milli kültür teması çerçevesinde ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki kültürel unsurlar. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 77, 363-379.
- Aksan, D. (1995). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK.
- Aksan, D. (1998). *Anlambilim, anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. Ankara: Engin.
- Aksan, D. (2004). *Türkçenin söz varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri spss uygulamalı* (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Alyılmaz, S. (2018). Türkçe öğretiminde hedef kitlenin / “öğrenen”in önemi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2452-2463.
- Alyılmaz, S. ve Alyılmaz, C. (2018). Ağız bilimi çalışmalarının Türkçe öğretimi açısından önemi. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 45, 1-34.
- Alyılmaz, C. ve Er, O. (2016). Yabancılara Türkçe öğretimi uygulamalarında öğretmenlerin kültürel farkındalık oluşturmadaki etkisinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1392-1413.
- Alyılmaz, C. ve Er, O. (2018). İkinci dil olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Türk Kültürüne Yönelik Farkındalıklarının İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 1269-1285.
- Aral, D. (2008). *Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı 6. sınıf türkçe ders kitabında yer alan değerler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education*. (6th Edition). New York: Routledge.
- Çakmak, A. (2013). *İlköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde adalet değerinin öğretimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çapraz Baran, Ş., Diren, E. (2020). *Ortaokul 5.sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Devellioğlu, F. (1999). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Ekşi, H. (2003). Temel insani değerlerin kazanılmasında bir yaklaşım: *karakter eğitimi programları*. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Er, O. (2015). El-kavânînü'l-küllîyye li-zabti'l-lügati't-Türkiyye'de yer alan kültürel öğelerin değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 4(1), 294-304.
- Erden, M. (2011). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Arkadaş.
- Ergin, M. (2007). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basın/Yayım/Dağıtım.
- Gökçe, O. (1994). Türk gençliğinin sosyal ve ahlaki değerleri. *Ata Dergisi*, 131-139.

- Gülden, B. (2018). Türkçe ders kitaplarında kültür temelli olarak hazırlanan etkinlikler üzerine bir inceleme (5.sınıf türkçe ders kitabı örneği). *Turkish Studies*, 13(11), 1635-1652.
- Gülden, B. (2019). *Türkçe Öğretim Programlarının ve Türkçe Ders Kitaplarının Kültür Aktarımı Bağlamında Somut Olmayan Kültürel Miras Öğeleri Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güven, A. Z. (2013). Ortaokul 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan Türk dili ile ilgili kültürel öğelerin tespiti ve incelenmesi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 1-17.
- Güvenç, B. (2007). *Kültürün Abc'si*. İstanbul: Yapı Kredi.
- İmik, Ü. (2014). *Müzik ve medya*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Kan, O. M. (2010). *Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları ilköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabının kültür öğeleri açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaplan, M. (2005). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karacan, E. (2000). Bebeklerde ve çocuklarda dil gelişimi. *Klinik Psikiyatri*, 3, 263- 268.
- Karakuş, İ. (2005). *Türkçe-Türk dili ve edebiyatı öğretimi*. Ankara: Can.
- Kavcar, C. (1993). Yeni Türk Edebiyatı öğretimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 26(1), 22-38.
- Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Engin.
- Kırkkesele, Ö. (2017). *8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan şiir ve okuma metinlerinin kültürel öğeler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Korkmaz, Z. (2007). *Dil nedir?* (Editörler: Z. Korkmaz vd.) Ankara: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 1-46.
- Köseoğlu, N. (1992). *Millî kültür ve kimlik*. İstanbul: Ötüken.
- Kuşdil, M. E. ve Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değerler yönelimi ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59-76.
- Maslow, A. (2001). *İnsan olmanın psikolojisi (Toward A Psychology of Being)*. (Çev. Okhan Gündüz). İstanbul: Kuraldışı.
- Matan, M. (2004). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında kültür öğeleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6,7,8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2016). *Millî eğitim temel kanunu*.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. (2nd Edition). California: Sage.
- Okur, A., Keskin, F. (2013). Yabancılara Türkçe öğretiminde kültürel öğelerin aktarımı: İstanbul yabancılar için Türkçe öğretim seti örneği. *International Journal of Social Science* 6(2), 1619-1640.
- Onan, B. (2005). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe öğretiminde dil yapılarının anlama becerilerini (okuma/dinleme) geliştirmedeki rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Ozan L., Ş., Odabaşı, H. F. ve Kabakçı Yurdakul, I. (2017). Eğitim ortamlarında durum çalışmasının önemi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 369-385.
- Öncül, R. (2000). *Eğitim ve eğitim bilimleri sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Özbay, M. (2008). *Türkçe özel öğretim yöntemleri 1*. Ankara: Öncü Basımevi.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323- 343.
- Sarıboyacı, M.O. (2021). *Ortaokul 6.sınıf Türkçe ders kitabı*. Ankara: Özgün Matbaacılık.
- Saussure, F. (2001). *Genel dilbilim dersleri*. (Çev.: Berke Vardar), İstanbul: Multilingual.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (1986). *Sanat kavramı ve terimler sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Subaşı, M. ve Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Şişman, B. (2002). Samsun yöresinde geçiş dönemleriyle (doğum, sünnet, evlilik ve ölümle) ilgili yaşayan halk inançları ve bunlara ait uygulamalar. *Erdem*, 13(39), 445-470.
- Tillman, D. (2000). *Living values activities for young adults*. Deerfield Beach-Florida: Health Communications.
- Tomalin, B. and Stempleski, S. (1993). *Cultural awareness*. Oxford: Oxford University.
- Topal, S., Batur, Z. (2021). Türkçe Ders Kitaplarında Kültürel Çeşitlilik. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 112, 294-308.
- Topcu, M. (2015). *Yaşar Kemal'in romanlarında halk kültürü etkisi*. Ankara: Grafiker.
- Tural, S. (1988). *Kültürel kimlik üzerine düşünceler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Turhan, M. (2002). *Kültür değişimleri*. İstanbul: Çamlıca.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe sözlük*. (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Türk Dil Kurumu (2022). *Genel Türkçe sözlük*. Ankara: TDK.
- Yayla, A. (1998), *Türk kültür ve medeniyet tarihi ders notları* (Basılmamış Ders Notu), İstanbul.
- Yazıcı, K. (2006). *Değerler eğitime genel bir bakış*. TÜBAR, (XIX).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, F. ve Merter, F. (2012). Sınıf öğretmenliği adaylarının küreselleşme çerçevesinde değerler eğitime ilişkin görüşleri. *XI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, 299-314.
- Yılmaz, K. (2006). *İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerine göre kamu ilköğretim okullarında bireysel ve örgütsel değerler ve okul yöneticilerinin okullarını bu değerlere göre yönetme durumları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Extended Abstract

Culture is the sum of material and spiritual values that save human communities from being a mass and give these communities the feature of being a nation and keep these nations together with strong ties. The basic quality that makes a nation unique and distinguishes it from other communities is undoubtedly the culture of that nation.

The main tool that carries the culture to the future is the language of that nation. Language is the most important element and carrier of culture. Turkish lesson is important for the transfer of our language and culture. The most important material of the Turkish lesson is the textbooks. From this point of view, Turkish textbooks have an important function in the transfer of culture. For this reason, textbooks must be at a sufficient level in terms of conveying cultural elements. Societies aim to transfer their cultural values to future generations. Culture is the national identity of a society, so cultural transfer must be done consciously and systematically. Nations are in an effort to transfer their cultural values to future generations in order to preserve their national unity and solidarity. For this reason, each member of the societies that want to preserve national unity and solidarity and maintain its continuity should have the awareness of protecting, keeping alive, developing and transferring national cultural elements to future generations. The more cultural elements a society shares, the easier it is for them to meet on a common ground. Common experiences, that is, cultural accumulations, constitute the basis of unity and solidarity. The fact that individuals with the same historical background and coming from common traditions and customs act together for the society they belong to, get together, and have the consciousness of unity and solidarity stems from the fact that they have the same cultural values. Based on the fact that our mother tongue is the carrier of culture, Turkish lessons and Turkish textbooks must be prepared with this awareness. In this study, Turkish textbooks, which are the most important written materials of Turkish course, are discussed in terms of cultural elements. It is an accepted fact today that the concept of culture and cultural values are a subject that should be emphasized in education and training processes. Turkish textbooks were analyzed in the context of the relationship between language and culture and were subjected to evaluation within the framework of the determined cultural elements.

The reading texts, poems and listening texts in the textbooks were handled as a whole and analyzed one by one in the context of including cultural elements. The distribution of the texts according to the themes is shown in tables and sample sentences from the identified cultural elements are included. The study consists of six chapters. In the introduction section of the study, general information about the subject of the research is given. In the second part, the conceptual framework and related researches are given. The concept of culture and language, the relationship between language and culture and important concepts in the context of research on cultural elements are mentioned. The third section includes the problem situation. In this section, the problem situation, purpose, importance, sub-objectives, problem statement, assumptions and limitations of the research are given. The fourth section is the method section. This section includes the documents examined, the research model, data collection and analysis. The fourth chapter contains the findings. Frequency distributions and percentage values of the elements identified in the texts are presented in the table and the most frequently occurring elements were evaluated and interpreted, given with example sentences.

The adequacy and level of transferring cultural diversity of Turkish textbooks is an important issue that needs to be investigated. In this research, the texts in the 5th grade Anittepe Publishing Turkish textbook and the 6th grade Ata Publishing Turkish textbook were examined in accordance with the classification made for culture by Tomalin and Stempleski (1993). In this study, which is a qualitative research, data were collected by document analysis method. Content analysis, one of the qualitative analysis techniques, was used in the evaluation of the data. In the texts analyzed in line with Tomalin and Stempleski's (1993) classification for culture, themes related to product, thought, behavior and codes related to these themes were determined. The data obtained were tabulated and detailed sub-explanations were given.